

ZÁKON č. 500/2004 Sb.

ze dne 24. června 2004

SPRÁVNÍ ŘÁD

změna: zákon č. 413/2005 Sb., zákon č. 384/2008 Sb., zákon č. 7/2009 Sb.,
zákon č. 227/2009 Sb., zákon č. 167/2012 Sb.

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ ÚVODNÍ USTANOVENÍ

Hlava I

PŘEDMĚT ÚPRAVY

§ 1

(1) Tento zákon upravuje postup orgánů moci výkonné, orgánů územních samosprávných celků¹⁾ a jiných orgánů, právnických a fyzických osob, pokud vykonávají působnost v oblasti veřejné správy (dále jen „správní orgán“).

(2) Tento zákon nebo jeho jednotlivá ustanovení se použijí, nestanoví-li zvláštní zákon jiný postup.

(3) Tento zákon se nepoužije pro občanskoprávní, obchodněprávní a pracovněprávní úkony prováděné správními orgány a na vztahy mezi orgány téhož územního samosprávného celku při výkonu samostatné působnosti.

- ¹⁾ **Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů. Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů. Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů.**

Výkladová poznámka:

Předmět právní úpravy nového správního řádu je vymezen současně pozitivně i negativně. Z pozitivní části definice vyplývá, že se správní řád vztahuje na veškerý postup správních orgánů při výkonu veřejné správy. V ustanovení odstavce 2 je zdůrazněn obecný a podpůrný (subsidiární) charakter správního řádu pro regulaci činnosti správních orgánů v případě, že zvláštní zákon nestanoví jiný postup.

Správního řádu se nepoužije pro občanskoprávní, obchodněprávní a pracovněprávní úkony prováděné správními orgány (příkladem budiž občanskoprávní úkon v podobě uzavření nájemní smlouvy mezi obcí a fyzickou osobou, obchodněprávní úkon v podobě jednání správního orgánu v rámci obchodněprávních vztahů, pracovněprávní úkon v podobě uzavření pracovní smlouvy mezi správním orgánem a jeho zaměstnancem – úředníkem).

Správou v obecném slova smyslu rozumíme lidskou činnost sledující záměrně určitý cíl. Správu lze dělit na správu soukromou (tj. správu vykonávanou subjektem ze své vlastní vůle a ve svůj vlastní prospěch) a veřejnou (tj. správu vykonávanou subjektem jako povinnost uloženou mu právní normou). Vnitřně se veřejná správa člení na státní správu (tedy veřejnou správu uskutečňovanou státem) a samosprávu (tedy veřejnou správu vykonávanou jinými veřejnoprávními subjekty než státem).

Ustanovení § 1 zavádí legislativní zkratku „správní orgán“. Pro účely správního řádu se za správní orgán považují:

1. orgány moci výkonné (viz hlava III. Ústavy), a to počínaje prezidentem republiky přes vládu, jednotlivá ministerstva, jiné správní úřady s celostátní působností (např. Český statistický úřad, Český báňský úřad, Úřad průmyslového vlastnictví, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, Komise pro cenné papíry, Národní bezpečnostní úřad, Energetický regulační úřad aj.), územní odborné správní úřady (např. finanční úřady, úřady práce, katastrální úřady, obvodní báňské úřady, celní úřady aj.) a konče veřejnými sbory (např. Policií ČR, Armádou ČR);
2. orgány územních samosprávních celků, tj. orgány obcí nebo krajů, bez ohledu na to, zda právě vykonávají působnost v oblasti samosprávy (tj. působnost samostatnou) nebo v oblasti státní správy (tj. působnost přenesenou);

3. jiné orgány, pokud vykonávají působnost v oblasti veřejné správy (např. Rada ČR pro rozhlasové a televizní vysílání, Česká národní banka aj.);
4. právnické a fyzické osoby vykonávající působnost v oblasti veřejné správy (např. autorizovaní architekti a inženýři činní ve výstavbě, metrologická střediska aj., tedy autorizované fyzické nebo právnické osoby všeho druhu, nebo fyzické osoby zmocněné k výkonu správního dozoru jako např. lesní stráž, vodní stráž, stráž ochrany přírody aj.).

Správní řád je aplikován nejen při správním řízení v užším slova smyslu, tedy při postupu správního orgánu směřujícího k vydání rozhodnutí (ať již konstitutivního, či deklaratorního) o právech, právem chráněných zájmech nebo povinnostech fyzických a právnických osob (účastníků řízení), ale též v rámci veškerého postupu správních orgánů při výkonu veřejné správy vůbec, tzn. na veškerou veřejnoprávní činnost správních orgánů směřující navenek.

Pojem „výkon veřejné správy“ je ve smyslu teorie správního práva pojmem zahrnujícím jak správní řízení, včetně vydávání individuálních správních aktů, tak i další činnosti, např. vydávání ověření (osvědčení), posudků, vyjádření a stanovisek, rovněž tak též informační úkony typu doporučení, výzev apod.

Závěr č. 3 ze zasedání poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu ze dne 24. 6. 2005:

Správní řád se v případě aplikace podle § 180 odst. 1 správního řádu použije subsidiárně, a to i v případech, kdy zvláštní zákon použití správního řádu vylučuje.

Správní řád se použije v případě, že zvláštní zákon nestanoví jiný postup. Pokud zvláštní zákon pro určité správní řízení stanoví procesní odchylky od správního řádu, bude sice správní orgán v takovém správním řízení postupovat podle správního řádu, ale při řešení otázek upravených zvláštním zákonem musí namísto ustanovení správního řádu aplikovat ustanovení zvláštního zákona. Tato ustanovení pak mají přednost před právní úpravou správního řádu. Správní řád má tedy charakter obecného právního předpisu o správním řízení a zvláštní zákony charakter předpisů speciálních upravujících procesní odchylky. Při aplikaci má přednost speciální právní úprava před obecnou, obecnou právní úpravu je však třeba subsidiárně použít pro řešení otázek, které speciální právní úprava neupravuje.

Ustanovením § 180 odst. 1 se nemění vztah správního řádu a zvláštních zákonů, tedy vztah obecného a speciálního právního předpisu. Ustanovení § 180 odst. 1 správního řádu stanoví, že tam, kde se podle dosavadních právních předpisů postupuje ve správním řízení tak, že správní orgány vydávají rozhodnutí,

aniž tyto předpisy řízení v celém rozsahu upravují, postupují „... v otázkách, jejichž řešení je nezbytné, podle tohoto zákona včetně části druhé...“. Pokud tedy bude na základě zvláštního zákona prováděno správní řízení, ve kterém má být vydáno správní rozhodnutí, bude při něm správní orgán „... otázky, jejichž řešení je nezbytné...“, řešit podle správního řádu včetně jeho části druhé, resp. třetí. Z výše uvedeného lze vyvodit subsidiární použití správního řádu, pokud bude aplikován na základě ustanovení § 180 odst. 1. Při výkladu pojmu „... otázky, jejichž řešení je nezbytné...“ je třeba vycházet z toho, že z ústavního hlediska není přijatelné, aby v průběhu správního řízení došlo k situaci, kdy by v některém úseku řízení byla vykonávána výsostná veřejná správa (ve smyslu § 1 odst. 1 správního řádu), aniž by bylo zřejmé, na základě kterého konkrétního ustanovení procesního předpisu se tak stalo.

Jak bylo řečeno výše, § 180 správního řádu je ustanovením vztahujícím se na nyní účinné právní předpisy, resp. právní předpisy, které nabudou účinnosti do 1. 1. 2006. Naproti tomu § 177 odst. 1 správního řádu bude působit vůči všem právním předpisům, jak vůči dřívějším právním předpisům, tak vůči právním předpisům vydaným v budoucnu. Paragraf 180 odst. 1 má ve vztahu k dosavadním právním předpisům, přednost před § 177 odst. 1, jelikož z § 180 odst. 1 vyplývá i povinnost aplikovat základní zásady činnosti správních orgánů, byť se v něm o nich výslovně nemluví.

Z § 177 odst. 1 správního řádu vyplývá, že základní zásady činnosti správních orgánů upravené v § 2 až 8 správního řádu se použijí bez ohledu na případné vyloučení aplikace správního řádu vždy, když zvláštní zákon neobsahuje úpravu odpovídající těmto zásadám.

Závěr č. 54 ze zasedání poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu ze dne 19. 3. 2007 (výňatek):

Na rozhodování orgánů České stomatologické komory v disciplinárním řízení podle zákona č. 220/1991 Sb., o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře, se zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění zákona č. 413/2005 Sb., použije, a to na základě ustanovení § 1 odst. 2.

Vybraná použitelná správní a soudní rozhodnutí:

22 Ca 501/2006-35 (Krajský obchodní soud Ostrava), SbNSS 246/2008: Disciplinární řízení vedené Českou lékařskou komorou je správním řízením ve smyslu § 180 odst. 1 správního řádu z roku 2004. (JUD105740CZ)

Pl. ÚS-st 9/99 (Ústavní soud): „[...] pokud stát vystupuje v právních vztazích v pozici subjektu veřejného práva, čili jako nositel veřejné moci, z povahy

věci není a ani nemůže být nositelem (subjektem) základních práv a svobod.“ (JUD31952CZ)

4 Ans 9/2007–197 (Nejvyšší správní soud), SbNSS 1717/2008: Prezident republiky je orgánem moci výkonné. Tuto roli mu přisuzuje samotná systematika Ústavy České republiky, která jej v hlavě třetí řadí do moci výkonné. Stejný závěr plyne i z rozboru kompetencí prezidenta republiky; jak již zdejší soud obecněji konstatoval, při vymezení pojmu správní orgán pro účely § 4 s. ř. s. je třeba mít na zřeteli nikoli pouze konkrétní personální obsazení či organizační strukturu posuzovaného subjektu, nýbrž souhrn a charakteristiku jím vykonávaných kompetencí (k této otázce viz např. usnesení ze dne 29. 8. 2007, č. j. Obn 1/2006 – 11, č. 1386/2007 SbNSS, v němž Nejvyšší správní soud dovodil, že v určitých případech vydává rozhodnutí v postavení správního úřadu i Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky). Stejně tak je nesporné, že žalovaný rozhoduje v konkrétním případě o právech a povinnostech fyzických osob: jmenováním do funkce soudce vznikají fyzické osobě práva a povinnosti s výkonem této funkce spojené. (JUD108267CZ)

1 As 12/2008-67 (Nejvyšší správní soud), SbNSS 1607/2008: Měření rychlosti vozidel na pozemních komunikacích nelze jakožto součást působnosti policie a obecní policie při dohledu na bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích podle zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu, přenést bez zákonného zmocnění na jiný subjekt. (JUD106549CZ)

3 Ans 9/2005-114 (Nejvyšší správní soud), SbNSS 1057/2007: Při nakládání s vlastním majetkem a hospodaření s ním vystupuje obec jako účastník soukromoprávních vztahů, nikoli jako nositel moci veřejné (§ 34 odst. 1 zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze). Usnesení zastupitelstva obce, jímž byl schválen k prodeji pozemek ve vlastnictví obce, není rozhodnutím, jímž by obec autoritativně rozhodovala o veřejných subjektivních právech fyzických a právnických osob, a nelze je tudíž napadnout žalobou ve správním soudnictví. Soud takovou žalobu odmítne podle § 46 odst. 1 písm. a) s. ř. s. pro nedostatek podmínek řízení. (JUD34808CZ)

2 Aps 2/2005-43 (Nejvyšší správní soud), SbNSS 1379/2007: Prodej obecního majetku (zde obecního bytu) se děje pomocí instrumentů soukromoprávní regulace, a proto se nemůže jednat o vztah veřejnoprávní; subjektivní práva osob v takových vztazích tak nejsou chráněna správním soudnictvím, neboť nespádají do okruhu subjektivních veřejných práv ve smyslu § 2 s. ř. s., nýbrž do okruhu subjektivních soukromých práv, o nichž podle § 7 o. s. ř. rozhodují soudy v občanském soudním řízení. (JUD103443CZ)

4 Ads 20/2008 (Nejvyšší správní soud): Nejvyšší správní soud nemá pochybnost o tom, že v posuzované věci vystupoval správní orgán prvního stupně vůči žalobkyni ve vrchnostenském (mocenském) postavení a je tak dána působnost zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, neboť jsou splněny podmínky § 1 odst. 1 citovaného zákona, podle něhož tento zákon upravuje postup orgánů moci výkonné, orgánů územních samosprávných celků a jiných orgánů, právnických a fyzických osob, pokud vykonávají působnost v oblasti veřejné správy. O vrchnostenském postavení správního orgánu svědčí v posuzované věci to, že neprojeví-li dotčená osoba dostatečnou součinnost, nereaguje řádně na sdělení či výzvy správního orgánu apod., má v rukou správní orgán mocenské nástroje, jako je např. vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání. (JUD139468CZ)

1 As 12/2008 (Nejvyšší správní soud), SbNSS 1607/2008: Výkon veřejné správy je trvalý a systematický proces vedoucí k uplatnění veřejného zájmu, prováděný personálně, odborně a materiálně vybavenými správními orgány. Výkon konkrétních úkolů veřejné správy je (za předpokladu, že se zároveň jedná o výkon veřejné moci) prováděn pouze prostřednictvím těch subjektů, jež jsou k němu zmocněny zákony. Nejedná se však pouze o právo správního orgánu veřejnou moc vykonávat, ale zároveň o jeho povinnost. Správní orgán tak nese odpovědnost za provádění zákonem mu svěřené činnosti. Pouze výkon veřejné moci odpovědným subjektem působí významně v oblasti prevence a přináší stabilitu do právních vztahů. Zákonné zmocnění znamená, že správní orgán si na sebe na jedné straně nemůže atrahovat více úkolů, nežli mu zákon přiznává, na druhou stranu se nemůže ani výkonu úkolů mu zákonem svěřených „zbavovat“, či přenášet jejich výkon na druhé, pokud mu to zákon neumožňuje. Je to tedy zákon, který přikazuje užití určité formy správní činnosti zejména tehdy, má-li mít jednání správního orgánu právní důsledky pro fyzickou či právnickou osobu a rovněž tehdy, kdy by jeho postup mohl vést k omezení či zásahu do práv a svobod. Na druhé straně však zákon může připustit či ponechat na vůli správních orgánů, aby v rámci jim stanovené působnosti při plnění veřejných úkolů použily forem dalších. Obecná úprava možnosti smluvního přenosu výkonu veřejné správy je zakotvena v části páté správního řádu. Typově by se v takovém případě jednalo o tzv. koordinační veřejnoprávní smlouvu dle § 160 tohoto zákona, jejímiž účastníky mohou však být pouze osoby, které již vykonávají zákonem nebo na základě zákona svěřenou působnost v oblasti veřejné správy. Veřejnoprávní smlouvy, jejichž předmětem je výkon státní správy, pak mohou uvedené osoby vzájemně uzavírat, jen stanoví-li tak zvláštní zákon a jen se souhlasem nadřízeného správního orgánu (§ 160 odst. 5 správního řádu). Typickými příklady jsou zde veřejnoprávní smlouvy

o výkonu přenesené působnosti, uzavírané dle § 63 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, mezi obcemi nebo dle § 66a téhož zákona mezi obcemi s rozšířenou působností, veřejnoprávní smlouvy o výkonu působnosti stavebního úřadu, uzavírané mezi obcemi dle § 190 odst. 2 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), či veřejnoprávní smlouvy o výkonu působnosti obecní policie, uzavírané mezi obcemi dle § 1 odst. 6 zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii. Zvláštní zákon pak může samozřejmě stanovit i možnost přenesení plnění konkrétního úkolu orgánu veřejné správy na soukromý subjekt, a to buď formou autorizace (tedy delegačního aktu, jímž se určitému subjektu propůjčuje veřejnoprávní postavení; např. dle § 16 zákona o metrologii, § 15 zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů, či podle § 83a a násl. zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů) nebo i formou smluv, jimiž se osoby soukromého práva zapojují do plnění úkolů veřejné správy, aniž by získávaly jedinečné postavení jako v případě autorizace [zde se může jednat např. o smlouvu o zajišťování odborných a zkušebních úkonů k plnění úkolů Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského dle § 4 zákona č. 147/2002 Sb., o Ústředním kontrolním a zkušebním ústavu zemědělském a o změně některých souvisejících zákonů, nebo o smlouvu o zajištění zpracování statistických údajů dle § 17 odst. 1 písm. b) zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě]. (JUD106549CZ)

1 As 22/2011 (Nejvyšší správní soud), SbNSS 2343/2011: Na rozhodování Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu, a. s., o poskytování podpor podle § 2da zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, se vztahuje správní řád z roku 2004. Odvolacím orgánem proti rozhodnutí Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu, a. s., o neposkytnutí podpory podle § 2da zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, je Ministerstvo zemědělství (§ 178 odst. 2 správního řádu z roku 2004). Rozhodnutí Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu, a. s., o neposkytnutí podpory podle § 2da zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, je přezkoumatelné ve správním soudnictví. (JUD196574CZ).

Hlava II

ZÁKLADNÍ ZÁSADY ČINNOSTI SPRÁVNÍCH ORGÁNŮ

§ 2

(1) Správní orgán postupuje v souladu se zákony a ostatními právními předpisy, jakož i mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu (dále jen „právní předpisy“). Kde se v tomto zákoně mluví o zákoně, rozumí se tím též mezinárodní smlouva, která je součástí právního řádu.

(2) Správní orgán uplatňuje svou pravomoc pouze k těm účelům, k nimž mu byla zákonem nebo na základě zákona svěřena, a v rozsahu, v jakém mu byla svěřena.

(3) Správní orgán šetří práva nabytá v dobré víře, jakož i oprávněné zájmy osob, jichž se činnost správního orgánu v jednotlivém případě dotýká (dále jen „dotčené osoby“), a může zasahovat do těchto práv jen za podmínek stanovených zákonem a v nezbytném rozsahu.

(4) Správní orgán dbá, aby přijaté řešení bylo v souladu s veřejným zájmem a aby odpovídalo okolnostem daného případu, jakož i na to, aby při rozhodování skutkově shodných nebo podobných případů nevznikaly nedůvodné rozdíly.

Ke správnímu orgánu viz § 1 odst. 1.

K použití základních zásad v případech, kdy zvl. zákon stanoví, že se správní řád nepoužije, viz § 177.

Výkladová poznámka:

V ustanoveních § 2 až 8 jsou upraveny základní postuláty (zásady), na nichž je založen postup správních orgánů.

Některé zásady vycházejí přímo z ústavního zakotvení výkonu veřejné správy. Jednotlivé zásady nestojí nikdy izolovaně, je nutno vykládat je vždy v jejich vzájemné souvislosti. V jednotlivých řízeních se tyto zásady uplatňují vždy s různou intenzitou. Je však důležité zdůraznit, že již i Ústavní soud dříve judikoval (viz např. rozhodnutí sp. zn. ÚS 114/96) to, co nyní správní řád výslovně stanoví, totiž že základní zásady činnosti správních orgánů uvedené zde v ustanoveních § 2 až 8 se použijí při výkonu veřejné správy rovněž v těch případech, kdy zvláštní zákon stanoví, že se postupu podle správního řádu nepoužije,

avšak tento zvláštní zákon již sám žádnou úpravu odpovídající těmto zásadám neobsahuje.

Správní řád stanoví tento okruh základních zásad:

- zásadu zákonnosti (viz § 2 odst. 1),
- zásadu zákazu zneužití správního uvážení, též zásadu uplatňování pravomoci v souladu s účelem, k němuž byla správnímu orgánu zákonem nebo na základě zákona svěřena (viz § 2 odst. 2),
- zásadu ochrany dobré víry (viz § 2 odst. 3),
- zásadu ochrany veřejného zájmu (viz § 2 odst. 4),
- zásadu individuálního posouzení každé věci (viz § 2 odst. 4),
- zásadu legitimního (oprávněného) očekávání (viz § 2 odst. 4),
- zásadu materiální pravdy (viz § 3),
- zásadu užitečnosti a vstřícnosti veřejné správy, též zásadu veřejné správy jakožto služby veřejnosti (viz § 4 odst. 1),
- zásadu poučovací povinnosti správního orgánu (viz § 4 odst. 2),
- zásadu smírného vyřešení věci (viz § 5),
- zásadu rychlosti (viz § 6 odst. 1),
- zásadu hospodárnosti a flexibility správního orgánu (viz § 6 odst. 2),
- zásadu procesní rovnosti účastníků (viz § 7 odst. 1),
- zásadu nestrannosti správního orgánu (viz § 7 odst. 1),
- zásadu vzájemného souladu souvisejících řízení (viz § 8 odst. 1),
- zásadu spolupráce správních orgánů (viz § 8 odst. 2),
- zásadu rozhodování příslušným a nepodjatým správním orgánem (viz § 10 a násl., § 14),
- zásadu dispoziční (viz řízení o žádosti, § 44 a násl.),
- zásadu oficiality (viz řízení z moci úřední, § 46 a násl.).

Nejdůležitější zásadou, která prostupuje celou veřejnou správu vůbec, je zásada legality (zákonnosti). Touto zásadou je vázána veškerá činnost veřejné správy. Již čl. 2 odst. 2 Listiny stanoví, že státní moc může být uplatňována jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.

K zásadě zákazu zneužití správního uvážení uveďme slovy důvodové zprávy k správnímu řádu toliko, že „... je jedním z pilířů právního státu...“ a ustanovení nového správního řádu ji upravující „... implementuje do našeho právního řádu zásadu obsaženou v Doporučení (80) 2 Výboru ministrů Rady Evropy pro členské státy týkající se správního uvážení...“. Správní uvážení (jinak též diskreční pravomoc) představuje zákonem stanovené oprávnění správního orgánu provést volbu jedné z několika možných zákonem předvidaných variant, přičemž každá taková

volba bude po právu. Zákon tedy např. poskytuje správnímu orgánu prostor pro to, aby rozhodl, zda „jisté kroky“ vůbec učiní, anebo ne (tedy zda např. vydá povolení, či nikoli, zakáže výkon určité činnosti, či nikoli apod.), nebo správnímu orgánu umožňuje souřadně zvolit jeden z různých postupů (zakázat anebo omezit, nařídít odstranění anebo opravu apod.). Uvnitř zákonem vymezeného prostoru má správní orgán pro správní uvážení víceméně vždy volné pole působnosti. Účel svěřených pravomocí mu přitom již sám o sobě brání zneužívání pravomoci při výkonu jeho působnosti.

Zásada ochrany dobré víry představuje jeden ze zásadních principů činnosti moderní veřejné správy. Doplňuje zásadu zákonnosti a ochrany veřejného zájmu.

K zásadě ochrany veřejného zájmu je možno uvést, že výkon veřejné správy není nikdy činností soukromých osob, nýbrž činností správních orgánů, oprávněných úředních osob. Správním řádem výše v odst. 3 zmíněný „... *soulad přijatého řešení s veřejným zájmem*...“ je třeba dovodit vždy ze zvláštních zákonů (viz např. § 81 odst. 1 původního stavebního zákona). Veřejný zájem považujeme za neurčitý pojem ve správním právu, jehož konkrétní obsah dovozujeme v každém jednotlivém případě právě z jeho okolností.

Zásada individuálního posouzení každé věci zdůrazňuje význam zvláštních (individuálních) okolností každého případu.

Zásada legitimního očekávání ukládá správnímu orgánu brát na zřetel, aby při rozhodování skutkově shodných anebo podobných případů nevznikaly nedůvodné rozdíly, čímž jsou vytvářeny předpoklady pro předvídatelnost činnosti veřejné správy. Tato zásada je promítnutím zákonodárcovy rady správnímu orgánu sledovat svá předchozí rozhodnutí ve skutkově si blízkých situacích. Autoři tohoto komentáře mají dokonce za to, že jde o odkaz na rozhodovací praxi nejen daného správního orgánu, avšak správních orgánů obecně, jakkoli se tím samozřejmě zvyšuje požadavek na odborné personální zázemí správních orgánů.

Vybraná použitelná správní a soudní rozhodnutí:

IV. ÚS 525/02 (Ústavní soud): Každému navrhovateli vzniká v řízení před orgánem veřejné moci legitimní očekávání, že bude-li postupovat v souladu se zákonem a konkrétními pokyny tohoto orgánu, povede to v případě úspěchu ve sporu k vydání reálně vykonatelného rozhodnutí. (JUD32873CZ)

Pl. ÚS 33/97 (Ústavní soud): Dalším naprosto neudržitelným momentem používání práva je jeho aplikace, vycházející pouze z jeho jazykového výkladu. Jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. Je pouze východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu

(k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad e racione legis atd.). Mechanická aplikace abstrahující, resp. neuvědomující si, a to buď úmyslně nebo v důsledku nevzdělanosti, smysl a účel právní normy, činí z práva nástroj odcizení a absurdity. Akceptace i dalších pramenů práva, kromě práva psaného (zejména obecných právních principů), evokuje otázku jejich poznatelnosti. Jinými slovy evokuje otázku, zda je jejich formulování věcí libovůle, nebo zda lze stanovit při jejich formulování do určité míry objektivizovatelné postupy. Mechanické ztotožnění práva s právními texty se stalo vítaným nástrojem totalitní manipulace. Učinilo zejména z justice poslušný a nemyšlící nástroj prosazování totalitní moci. (JUD31529CZ)

II. ÚS 329/04 (Ústavní soud): Je porušením principu právního státu a práva na soudní ochranu a na soudní přezkum, pokud správní orgán nedal stěžovateli možnost vyjádřit se k podkladům rozhodnutí a ke způsobu jejich zjištění, a soud v rámci přezkumu správních rozhodnutí k této okolnosti nepřihlédl. (JUD33386CZ)

III. ÚS 188/04 (Ústavní soud): Pokud správní orgány ve správním řízení pouze důsledně vyžadují plnění povinností ze strany občanů a nedbají přitom o ochranu jejich zájmů, je výrazem tohoto postupu přepjatý formalismus, jehož důsledkem je sofistikované zdůvodňování zjevné nespravedlnosti, čímž dochází k porušení čl. 36 Listiny. Požadavek neakceptovatelnosti přepjatého formalismu se vztahuje stejnou měrou na každého z účastníků správního řízení. (JUD33089CZ)

II. ÚS 225/01 (Ústavní soud): Skutečnost, že správní orgán po dobu více než 9 měsíců neučinil v řízení žádný úkon, jednoznačně dokládá, že nepostupoval tak, aby věc byla vyřízena bez zbytečných průtahů, což zakládá porušení čl. 38 odst. 2 Listiny. (JUD32330CZ)

IV. ÚS 30/97 (Ústavní soud): Bylo by v rozporu s principy právního státu přičítat k tíži a v neprospěch oprávněné osoby fakt, že k postoupení včas uplatněného restitučního nároku podle zákona o půdě došlo ze strany věcně a místně nepřislušného správního orgánu orgánu příslušnému po uplynutí zákonem stanovené lhůty k uplatnění nároku. (JUD31679CZ)

IV. ÚS 114/96 (Ústavní soud): Právo na řádný a spravedlivý proces zahrnuje v sobě nejen právo na spravedlivý způsob vedení procesu, ale také právo na trvání procesu až do jeho ukončení zákonem předpokládaným způsobem. (JUD31536CZ)

II. ÚS 186/95 (Ústavní soud): Při interpretaci zákona o půdě Ústavní soud zdůrazňuje, že pozemkový úřad je orgánem státní správy a jako takový musí plnit úkoly mu svěřené. V návaznosti na správní řád, v němž je upravena

povinnost správních orgánů zabývat se každou věcí, to tedy znamená, že pozemkový úřad musí rozhodnout, neboť výkon státní správy je hlavním smyslem jeho existence. Opačný výklad, totiž že je ponecháno na vůli pozemkového úřadu, zda rozhodne, či nikoli, by znamenal, že zákonodárce zmocnil pozemkový úřad k libovůli, což nelze připustit, a to zejména proto, že státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon. (JUD31314CZ)

7 A 130/2002-28 (Nejvyšší správní soud), SbNNS 200/2004: Závažného porušení procesních práv účastníka řízení se dopustí správní orgán, jehož prvním úkonem vůči účastníku řízení ve správním řízení zahájeném z vlastního podnětu je až doručení rozhodnutí ve věci, neboť účastník řízení je tím vyloučen z možnosti vyjádřit se před vydáním rozhodnutí k jeho podkladu i ke způsobu jeho zjištění. Takový postup nelze odůvodnit zásadou rychlosti řízení. (JUD30293CZ)

6 A 22/2000-39 (Vrchní soud v Praze), SoJ 1025/2002: Ve správním řízení o zaplacení dlužných telekomunikačních úhrad lze vznést námitku promlčení podle obč. zákoníku. Není však povinností správního úřadu poučovat účastníka řízení o možnosti takovou námitku uplatnit, případně z úřední povinnosti zjišťovat, zda uplatněný nárok je promlčen a v případě promlčení nároku jej nepřiznat bez vznesení námítky promlčení. (JUD20235CZ)

6 A 100/94 (Vrchní soud v Praze), SoJ 344/1998: Ze základních pravidel řízení a z povahy věci plyne, že vyrozumění účastníka řízení o zahájení správního řízení musí obsahovat přinejmenším stejné náležitosti jako podání účastníka směřující k zahájení řízení na návrh. Musí tedy i z oznámení správního úřadu být patrné, kdo je činí, které věci se týká – a mutatis mutandis – co se navrhuje. (JUD11813CZ)

8 Afs 59/2005-83 (Nejvyšší správní soud), SbNSS 1440/2008: Požadavek na předvídatelnost rozhodování se uplatní i v řízení správním; transpozicí tohoto atributu ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces je v právu jednoduchém § 2 odst. 4 správního řádu z roku 2004. Přestože zákon ČNR č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, úpravu odpovídající těmto zásadám neobsahuje, uplatní se i v řízeních vedených v jeho procesním režimu, a to postupem dle § 177 odst. 1 správního řádu z roku 2004. (JUD47605CZ)

7 Ca 253/2007 (Městský soud v Praze), SbNSS 1745/2009: Řízení o vydání povolení k vypouštění odpadních vod podle § 38 odst. 4 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách, není řízením s předstihem žádosti ani řízením o výběru žádosti dle § 145 a § 146 správního řádu z roku 2004. Pokud správní úřad vydá jednomu žadateli veřejnoprávní povolení k určité činnosti (zde vypouštění

odpadních vod podle § 38 odst. 4 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách), a jiným žadatelům obdobnou žádost podanou ve stejné době zamítne s tím, že již povolení vydáno bylo, a pouze tato skutečnost brání ve vyhovění jejich žádostem, pak takovým postupem bezdůvodně zvýhodňuje jednoho ze žadatelů na úkor ostatních (§ 2 odst. 4 správního řádu z roku 2004). (JUD 145321CZ)

3 Ads 50/2006 (Nejvyšší správní soud): Správní orgán je oprávněn a povinen zvážit při svém rozhodování využití i jiného výkladu než jen doslovného jazykového. Dojde-li pak na základě různých výkladových metod k odlišným závěrům, musí aplikovat takový výklad, který vedle samotného znění předpisu zohledňuje rovněž širší souvislosti jeho přijetí, zejména pak jeho účel. (JUD48852CZ)

2 As 7/2005 (Nejvyšší správní soud): Nevypořádá-li se správní soud s řádně uplatněnou žalobní námitkou, spočívající v tom, že sankce za správní delikt byla uložena správním orgánem, na který nově přešla pravomoc o určitých věcech rozhodovat (zde: Státní energetická inspekce v agendě cenové), zatímco orgány k tomu dříve příslušné (zde finanční ředitelství) při kontrolách závady nezjistily, je takové soudní rozhodnutí nepřezkoumatelné. Při správním rozhodování platí zákaz libovůle a neodůvodněné nerovného zacházení (čl. 1 odst. 1 Listiny základních práv a svobod) při současné povinnosti zákonného rozhodování. Tohoto zákazu je nutno dbát i tam, kde přechází věcná příslušnost k rozhodování z jednoho správního orgánu na druhý. (JUD37915CZ)

§ 3

Nevyplývá-li ze zákona něco jiného, postupuje správní orgán tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro soulad jeho úkonu s požadavky uvedenými v § 2.

Ke správnímu orgánu viz § 1 odst. 1.

Výkladová poznámka:

V ustanovení § 3 je normativně upravena zásada materiální pravdy, a to jako protipól zásady formální pravdy.

V původním správním řádu (§ 3 odst. 4, § 32) byla správnímu orgánu uložena povinnost zjistit „... *přesně a úplně skutečný stav věci a za tím účelem si opatřit potřebné podklady...*“; jeho rozhodnutí muselo vycházet ze „... *spolehlivě zjištěného stavu věci...*“. Autoři tohoto komentáře mají za to, že správní řád zde již není na správní orgán natolik přísný, pokud mu v řízení ukládá jen zjistit stav